

RAAMATUKULTUUR TALLINNAS
18. SAJANDI TEISEL POOLEL

TIHU REIMO

TPÜ KIRJASTUS

TALLINN 2001

SISUKORD

SAATEKS	9
1. LÄHTEKOHAD	11
1.1. Raamat kui uurimisobjekt	13
1.2. Raamat valgustusajastul	16
1.3. 17. – 18. sajandi raamatuloo uurimisest Eestis	19
1.4. Uurimuse eesmärk ja aineala	23
1.5. Tallinna raamatuloo allikad	26
2. TALLINNA KULTUURIELU 18. SAJANDI TEISEL POOLEL	29
2.1. Elanikkond ja haldus	31
2.2. Tallinna haritlaskond	37
2.3. Haridus- ja kultuurielu	42
3. TRÜKINDUSE ARENG TALLINNAS	49
3.1. Linna ja gümnaasiumi trükikoda	51
3.2. Iverseni ja Fehmeri eratrukikoda	61
3.3. Trükitöö korraldus	63
3.4. Trükikoja sisseseade ja trükiprotsess	69
3.5. Trükikirjad ja tüpograafilised kaunistused	81
3.6. Raamatu välimusest 18. sajandi teisel poolel	86
4. KIRJASTUSTEGEVUS	95
4.1. Autori- ja kirjastusõiguse areng 18. sajandil	97
4.2. Tallinna raamatukaupmehed-kirjastajad	102
4.3. Kirjastuskompaniid	105
4.4. Eesti Raamatute Kirjastuskassa	114
4.5. Linna ja gümnaasiumi trükikoja kirjastustegevus	120
4.5.1. Soomekeelne püübel	125
4.5.2. Protsessid saksakeelse lauluraamatu ning eestikeelse kodu - ja kirikuraamatu kirjastusõiguse pärast	128
4.6. Iverseni ja Fehmeri trükikoja kirjastustegevus	133
4.7. Tallinna asutused ja autorid kirjastajatena	134
4.8. Ettetellimine ja raamatureklaam	136

5. TALLINNA TRÜKIKODADE TRÜKITOODANG	143
5.1. Trükiteodangu statistika ja üldiseloostus	145
5.2. Vaimulik kirjandus	148
5.3. Pedagoogika- ja kooliraamatud	158
5.4. Filosoofia- ja ajaloo teosed	166
5.5. Seadusandlikud väljaanded	171
5.5.1. Kubermanguvalitsuse väljaanded	173
5.6. Loodus- ja rakendusteaduslik kirjandus. Tarberaamatud	176
5.7. Arstiteaduslikud teosed	181
5.8. Ilukirjandus.....	184
5. 8.1. Juhuluule	191
5. 9. Kalendrikirjandus	194
5.10. Nädalaleht “Revalsche Wöchentliche Nachrichten”	198
6. RAAMATUKAUBANDUS	207
6.1. Raamatukaubanduse areng 18. sajandil.....	209
6.2. Raamatukaubandus Tallinnas	213
6.2.1. Köitjad- raamatukaupmehed	216
6.2.2. Elukutselised raamatukaupmehed.....	223
7. KÖITEKUNST JA TALLINNA RAAMATUKÖITJAD	235
7.1. Tallinna Raamatuköitjate Amet	237
7.2. Meister – sell – õpipoiss	244
7.3. Köitmine ja köitestüülid	249
8. RAAMAT JA LUGEJA	257
8.1. Lugejaskonna ja lugemise muutused valgustusajastul	259
8.2. Lugemisvõimalused Tallinna raamatukogudes	263
8.3. Laenuraamatukogud, lugemisseltsid ja lugemistoad	267
8.4. Raamat tallinlaste kodudes	274
8.5. Lugemishoiakute muutumine Eestis	286
9. TSENSUUR	289
9.1. Trükitegevust ja trükiste levikut piiravad seadused Vene riigis kuni Suure Prantsuse revolutsioonini	291
9.2. Tsensuurisüsteemi loomine 18. sajandi lõpul.....	295
9.3. Raamatukaupluste ja raamatukogude kontrollimine aastatel 1799–1800.....	302

10. KOKKUVÕTTEKS	307
------------------------	-----

LISAD

1. Tallinna linna ja gümnaasiumi trükikoja 1772. aasta toodanguaruanne	315
2. Tallinna linna ja gümnaasiumi trükikoja 1775. aasta toodanguaruanne	317
3. Eesti Raamatute Kirjastuskassa leping Tallinna linna ja gümnaasiumi 319trükikojaga eestikeelse piibli trükkimiseks. 4. märts 1771	319
4. Pärast tsensuuri kontrolli Gottlieb Wilhelm Boldti poes müüa lubatud raamatute nimekiri. [1800]	322
5. Johann Gustav Bellingshauseni raport tsensoriameti ülevõtmisest Tallinna sadamas. 28. juuni 1800	325
Vähemtuntud sõnade seletusi	326
Kasutatud lühendid	332
Allikad ja kasutatud kirjandus	333
Illustratsioonid vahelehtedel	354
Isikunimede register	355
Kohanimede register	367
Pealkirjaregister	371
ZUSAMMENFASSUNG	382